

Prof. Dr.
ARMAN
KIRIM'la

ak@tg.com.tr

TÜRKİYE'NİN İLK VE TEK İŞ ANALİZİ SAYFASI

13 OCAK 2010 ÇARŞAMBA

Ülkemizin ihtiyacı olan yeni istihdam alanlarını inovatif tıp alanında, bilgi işlem ve iletişim teknolojilerinde, bio-teknolojide, nano-teknolojide, yenilenebilir enerji alanlarında, su arıtma konusunda, geri dönüşüm işlerinde, alternatif enerji kullanan taşımacılık ve altyapı alanlarında, yeni eğitim cihazlarında ve savunma-güvenlik teknolojilerinde aramalıyız

İznilenizle önce temcit pilavımı ısıtıp önünüze süreyim: Bana göre Türkiye'nin en temel ekonomik meselesi, mevcut işsizler ordusuyla, nüfus artışı sebebiyle her yıl iş arayanlar ordusuna eklenecek olan milyonlarca iş imkânları oluşturabilmek, bunun sonucu olarak da daha zengin ve müreffeh bir ülke haline gelebilmektir. Büyümek ve yeni iş fırsatları oluşturmak zorundayız, başka çare yok. Ben de bu sayfada, büyüme ve işsizlik problemlerine çare olacak bir modelin çerçevesini oluşturmaya çalışıyorum.

YARINI DÜŞÜNÜN

Gelelim başlıktaki soruya. Bizde fikir beyan eden kişi ve kuruluşlar hep şunu söyler durur: "Öncelikle bir SWOT (Güçlü Yanlarımız-Zayıf Yanlarımız) analizi yapalım; uluslararası rekabet gücü olan sektörlerimizi belirleyelim, bu sektörleri devlet teşvikleri verelim". En baştan söyleyeyim, bu son derece komik bir yaklaşımdır ve hiçbir bilimsel temeli yoktur. Zira bugün güçlü olduğunuz sektör, global dünyada yarın gücünü kaybedebilir. Alın tekstili. Güçlüydük, yıllarca ekmeğini yedik, ama bugün neredeyse yok olmaya namzet. Kaldı ki, bugün rekabet üstünlüğümüzün olmadığı, yani zayıf olduğumuz endüstrilerde bile dünyada güçlü bir noktaya ulaşmamız pekâlâ mümkün.

BİLGİSAYARI BİLMEZLERDİ

Alın Tayvan'ı, ya da diğer adıyla Milliyetçi Çin'i. Bundan sadece onbeş yıl önce adamların bilgisayar teknolojisi alanında hiçbir rekabetçi üstünlükleri yoktu ve dünya ticaretinde oyuncak benzeri uydur kaydır ucuz mallarla yer alıyorlardı. Ama bugün Tayvan, yüksek teknolojinin çok önemli bir üretim merkezi haline geldi. Geçen hafta Google firması, 'Nexus One' isimli bir akıllı telefonu piyasaya sürdüğünü duyurdu. Bu akıllı cep telefonunun özelliği, diğer rakiplerde olduğu gibi Windows değil, Android isimli işletim sistemini kullanması. Peki, şimdi size sorayım, bu telefonu Google için kim geliştirdi ve kim üretecek diye. Tahmin ettiniz: Tayvanlı bir firma, HTC. Google, telefonu Tayvan'ın çok önemli teknoloji donanım firması HTC'ye fason' olarak üretiyor. Şimdi asıl temel soru şu: "Tayvan bundan 15 sene önce bilgisayar teknolojisinin T'sine sahip değilken, nasıl oldu da dünyadaki hemen her elektronik şirketinin donanımlarını tasarlayıp üreten çok önemli teknoloji merkezlerinden biri haline geldi? Cevap: Tayvan'ın elektronik sektöründeki global başarısı, Tayvan hükümetlerinin çok ama çok sayıda küçük, esnek ve inovatif giri-

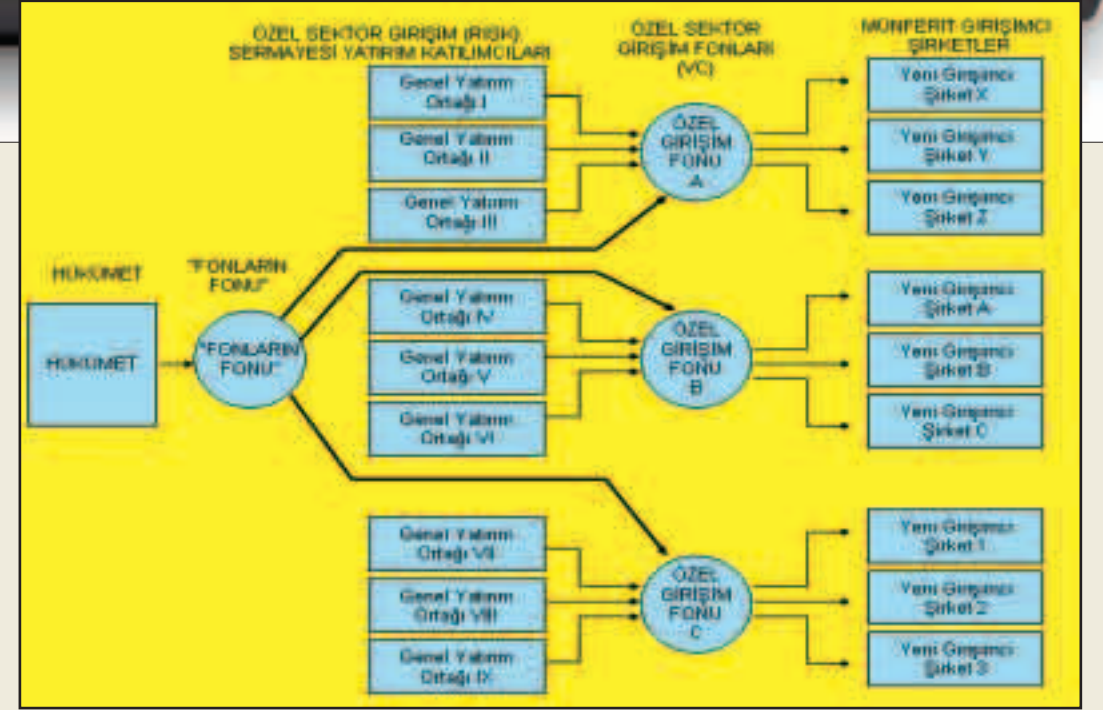
Ne kadar akıllı değil mi? Bu konuyu ben 2007 yılında yayınladığım "Türkiye Nasıl Zenginleşir" isimli kitabımda ayrıntıyla anlatmıştım. Diyeceksiniz ki "Abi anladık, hükümetler ve özel sektör çok akıllı bir iş yapıp bilgisayar sektörünün önceden gelişeceğini görmüşler ve planlı-programlı olarak bu sektördeki rekabet üstünlükleriyle birikimlerini geliştirmişler. Ama anlamadığımız şey, bu sektörün gelişeceğini kim öngörmüş? SWOT analizi mi yapmışlar? Ya da bunu öngörmek mümkün mü?" Bu çok akıllı soruları hemen cevaplayayım: Hangi sektörlerin öne çıkacağını görebilmek hem mümkün, hem de değil. Nasıl mümkün olabileceğini merak ediyorsanız, bir başka ülke örneğiyle bunu size anlatayım.

HANGİ SEKTÖR GELİŞECEK?

Bu sorunun cevabını kesin olarak kimse bilemez. Ama kesin olarak bildiğimiz bir şey var ki, ülkemizdeki 'geleneksel' fasonculuk gibi 'olgunlaşmış' sektörler Türkiye'yi bugünkü refah düzeylerine getirmiş olsalar bile, artık geleceğe taşıyamazlar. Dünya markası olmak falan da hikâye. Elbette olgunlaşmış sektörlerimizde yapılacak inovasyonlarla daha uzun yıllar ekmeğe yemek mümkün olabilir, ama ülkemizin ihtiyacı olan yeni istihdam alanlarını buralarda aramak yanlıştır. Ya nerelerde aramalıyız? Cevap: İnnovasyon sektörlerinde. Örneğin inovatif tıp alanında, bilgi işlem ve iletişim teknolojilerinde, bio-teknolojide, nano-teknolojide, yenilenebilir enerji alanlarında, su arıtma konusunda, geri dönüşüm işlerinde, alternatif enerji kullanan taşımacılık ve altyapı alanlarında, yeni eğitim cihazlarında ve savunma-güvenlik teknolojilerinde. Bunlar geleceğin çok önemli sektörleri olacak.

EKONOMİ NASIL BÜYÜR

Şimdi soru şu oluyor: "Abi burası Türkiye, biz bu işlerden zaten anlamayız. Bize hemen yarın sabah hayata geçireceğimiz işlerden bahsetsene." Onlardan da bu sayfada gelecek haftalarda söz edeceğim, ama benim şu andaki derdim, memleket ekonomisinin nasıl hızla büyütülebileceği ve yeni iş fırsatları oluşturulabileceği. Bunun için de 'meta sektörler', yani dev sektörler oluşturmamız lazım. Bir zamanların tekstil sektörümüz, yakın zamanların hazır giyim ve otomotiv sektörlerimiz gibi. Bunun için elbette öncelikle ulusal teknolojik beceri seviyemizi arttırmak şart. Bunun da yolları var ki ayrıntılarını haftaya anlatacağım. Ama bugün benim asıl sorum şu: "Hangi sektörlerle destek verilmesi gerektiği kararını kim verecek?". İşte bu konuda müthiş akıllı bir yöntem var: **Katılımlı Fonlama Sistemi**.

DEVLET DESTEĞİ ŞART

Bir defa artık biliyoruz ki yeni istihdam, inovasyon ve hızlı büyüme fırsatları 'yeni girişimcilik'te çok daha fazla. Kesin olarak bildiğimiz ikinci şey ise, yeni girişimcilik sektörlerinin vakumda, yani boşlukta öyle kendilerinden gelişemedikleri. ABD'den Tayvan'a, Çin'den Singapur'a, İsrail'den Kanada'ya kadar her yerde, **çok ciddi devlet desteği** bu işlerde en önemli rolü oynuyor. Bir kere bu konuda uzlaşmamız lazım. Bunun için de ülkemizdeki, girişimciliği teşvik amaçlı mevcut programları yeni bir strateji çerçevesinde yeniden gözden geçirmemiz ve büyük ihtimalle bunları yepyeni bir çatı altında toplayıp, yeni bir fonlama ve destek stratejisi oluşturmalıyız.

PARA YARDIMI YAPILMALI

Benim önerdiğim modelde devlet, belirlenmiş olan 'öncelikli' sektörlerdeki yeni girişimcilere ciddi miktarda para vermek durumunda. Ama hangi seçilmiş sektörler? Devlet münecim değil ki hangi sektörün başarılı olacağını önceden bilsin. Kaldı ki, bu konuda dünyada binlerce doktora çalışması yapıp milyonlarca ekonometrik model çalıştırılmış olmasına rağmen hiçbir doğru sistematik bulunamamış. Peki, bu bilgi en iyi nerede bulunur? Cevap basit: Bizat piyasasının içinde, yani pazaryerini sürekli koklayanlarda. O zaman sadece devlet desteği değil, sisteme piyasa oyuncularını da dâhil edersek paraların çarçur olma ihtimali azalır ve doğru sektörlü seçme şansımız artar. İşte Katılımlı Destek Sistemi burada devreye giriyor.

Devlet önce destek vereceği sektörleri en geniş anlamında tanımlıyor. Diyelim ki benim az önce saydıklarımla beraber toplam 10 tane 'genel' teknoloji sektörünü belirliyor. Peki, devlet bu sektörlerde önüne gelen her projeye destek mi versin? Bu projelerin hangisinin kapkaç amaçlı, hangisinin gerçek büyüme potansiyeli olduğunu nereden bilecek?

İşte bunu garantilemek için, özel sektör yatırımcısının da elini taşın altına ciddi olarak koymasını şart koşuyor. Bunun için şöyle bir model uyguluyor. Belirlenmiş 'genel' sektörlerdeki yüksek tempolu büyüme getirecek olan yeni girişimcilik projeleri için bir fon ayrılıyor. Örneğin 200 milyon dolar. Ülkede "global" bir girişim sermayesi (Venture Capital, VC) sektörü oluşmasını destekleyen bir program başlatıyor. Diyelim ki piyasada, 'yenilenebilir enerji' girişimcilerini fonlamak isteyen bir yatırım fonu oluştu (ör. şemadaki Özel Girişim Fonu A; Fon B de inovatif tıp projelerine odaklı olsun). Fon, 20 milyon dolar yatırım yapacak. Devlet diyor ki, eğer 12 milyon doları bir araya getirirseniz, ben de size 8 milyon dolar vereceğim. Fon verilecek girişimcileri siz belirleyeceksiniz ve bana da bir projeden çıkış planı sunacaksınız. Fonlayacağınız yeni girişim firmalarının sermayedarlarının hisselerini ancak çok karlı bir şekilde başka yatırımcılara satılırsa, fon yöneticileriyle şirket yönetici ortakları başarı prim alabilecekler; bunun dışında en az maaş ve primle çalışacaklar. Avanta-lavanta işleri böylelikle en baştan önleneyecek. Sistemin detayları bizde var ama mesele kabaca böyle. Şemada Yeni Zelanda'da uygulanan ve yeni girişimciliği desteklemeyi amaçlayan katılımlı fonlama sistematini görebilirsiniz. İsrail'in 'Yozma' isimli girişimci destek modeli de benzer. Bu modellerin altındaki temel mantık, yolsuzluğu önlemek ve özel sektörün bilgilerine göre geleceğin başarılı sektörlerini ve projelerini daha az hatayla keşfedilebilir. Eeveet, para kaynağını böylece oluşturduk. Peki, yeni teknoloji girişim projeleri güzel yurdumun mevcut halinde nasıl ortaya çıkacak? Bunun için ülkemizin bilgi yoğunluğunu nasıl geliştireceğiz? İşin esası, temel mesele para değil; temel mesele, bu yüksek tempolu girişimcilik projelerinin nasıl oluşturulabileceği. Haftaya buyrun anlatalım.

KATILIMLI FONLAMA SİSTEMİ:

Hükümet, hemen erişebileceği özellikteki, bağımsız yönetilen, yarın-kamu özellikli bir kuruma fon verir. Bu kurumun adı "fonların fonu". Bu "fonların fonu", piyasadaki potansiyel özel yönetilen girişim sermayesi fonlarını tarar. Bu fonlardan bazılarına limited ortak olarak katılımda bulunur. Bu kamu-özel girişimci fonları, yeni girişimci projeleri değerlendirip fon sağlar ve denetler.

şimci şirketi, koordineli ve planlı bir sistematik içinde desteklemesi sayesinde elde edildi. Yani benim bu sayfada bir süredir vurguladığım 'yeni girişimcilik' modeli sayesinde. Demek ki bu model işliyor!

NASIL ZENGİNLEŞİRİZ

Bu 'yeni girişimci' ve çok hızlı büyüyen Tayvan firmalarının şu andaki dertleri dünya markası olmak falan değil (her ne kadar kendi markaları altında satış yapsalar da); teknolojik öncülüklerini sürdürülebilmek ve yeni teknolojileri en önce uygulayabilen yenilikçi firmalar olabilmek. Tayvanlı HTC firması, iPhone'a rakip olarak geliştirdiği bu Android akıllı telefonunu kendi markası altında piyasaya sürdüğünü zaten çoktan açıklamıştı bile. Şimdi bir de Google'a fason üretiyor. İşte Tayvan hükümetleri, örneğin bu tür 'yeni girişimci' şirketlere destek veriyor. HTC benzeri firmalara 'Original Design Manufacturer' (ODM) (Özgün Tasarımcı İmalatçı) adı veriliyor ve bunlar teknolojiyle tasarımı kendileri geliştirip, marka olan firmalara fason olarak bu teknoloji ve tasarım haklarını kiralyor veya satıyorlar, ardından da onlar adına üretim yapıyorlar.

